

Załącznik
do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017
Zarządu Województwa Lubelskiego
z dnia 4 grudnia 2017 r.

**Raport z Monitoringu Wojewódzkiego Programu poszerzania,
zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla
osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej,
mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej
na lata 2014 - 2016**

Lublin 2017

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
I. Metodologia monitoringu.....	4
II. Infrastruktura socjalna i pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi w świetle danych sprawozdania MPiPS-03.....	5
III. Pomoc świadczona osobom z zaburzeniami psychicznymi przez ośrodki pomocy społecznej.....	8
IV. Pomoc świadczona osobom z zaburzeniami psychicznymi przez powiatowe centra pomocy rodzinie.....	11
V. Pomoc świadczona osobom z zaburzeniami psychicznymi przez organizacje pozarządowe.....	13
VI. Realizacja Wojewódzkiego Programu poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie	14
VII. Podsumowanie i wnioski.....	16
Spis tabel.....	18
Spis wykresów.....	18

Wprowadzenie

Zdrowie psychiczne jest jednym z najważniejszych zasobów współczesnego społeczeństwa. Przemiany społeczno-gospodarcze w Polsce w ostatnich latach negatywnie odbiły się na kondycji zdrowotnej społeczeństwa również w tym zakresie – coraz więcej osób cierpi na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne. Skuteczna pomoc świadczona osobom z zaburzeniami psychicznymi wymaga współpracy interdyscyplinarnej. Oprócz działań medycznych istotne jest również wsparcie środowiskowe umożliwiające osobom z zaburzeniami psychicznymi funkcjonowanie w środowisku.

Działania zmierzające do poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych – w tym z zaburzeniami psychicznymi - w zakresie pomocy bytowej i wsparcia w środowisku zajmują szczególne miejsce w polityce samorządu województwa lubelskiego. Wynikają one z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o rehabilitacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Kierunki działań w tym zakresie określone zostały również w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020 oraz wynikających z niej programów. W 2011 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie opracował Wojewódzki Program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej. W 2014 r. zespół ds. realizacji działań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie wynikających z Regionalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, powołany Zarządzeniem nr 5/2014 Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie z dnia 7 lutego 2014 r. dokonał aktualizacji programu. Zaktualizowany Program obejmujący lata 2014-2016 został przyjęty przez Zarząd Województwa Lubelskiego uchwałą Nr CCLV/5306/2014 z dnia 1 lipca 2014 r. Program stanowił integralną część Regionalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla województwa lubelskiego na lata 2012-2016.

Jednym z celów strategicznych Wojewódzkiego programu jest monitorowanie działań zmierzających do poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W miesiącach sierpień - październik 2017 roku został przeprowadzony monitoring działań podejmowanych w tym zakresie w 2016 roku przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Obejmował on analizę danych zastanych, tj. sprawozdania MPiPS – 03 za rok 2016 i informacji Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego, Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2016 r., jak również danych uzyskanych w wyniku badań własnych.

Raport z monitoringu zawiera 7 rozdziałów. W rozdziale pierwszym omówiono metodologię raportu. W drugim zaprezentowano stan infrastruktury socjalnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie województwa. Rozdział trzeci przedstawia formy pomocy świadczone przez ośrodki pomocy społecznej. W rozdziale czwartym opisano pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczoną przez powiatowe centra pomocy rodzinie. W rozdziale piątym zaprezentowano formy wsparcia udzielone osobom z zaburzeniami psychicznymi przez organizacje pozarządowe. Rozdział szósty przedstawia zadania realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie wynikające z Wojewódzkiego Programu poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej na lata 2014 - 2016. W części zamykającej raport przedstawiono wnioski wynikające z monitoringu działań.

I. Metodologia monitoringu

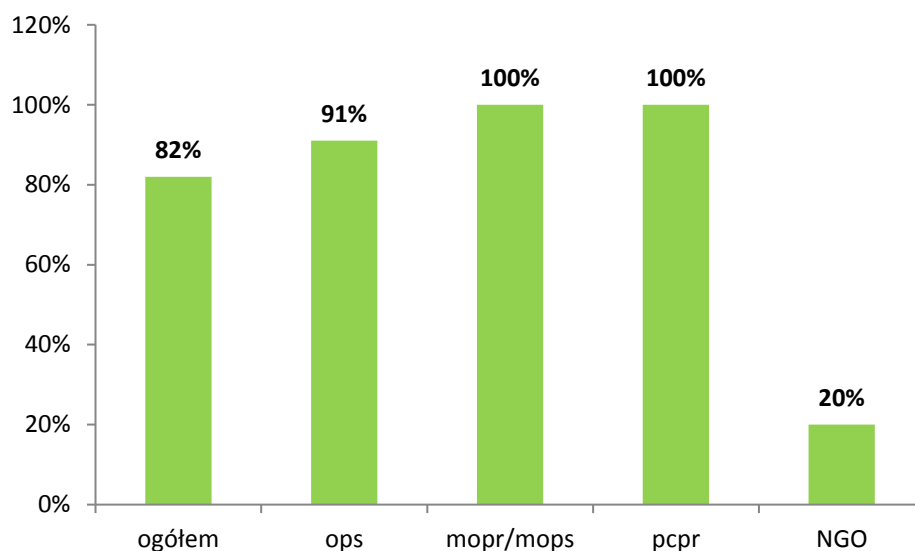
Niniejszy raport został opracowany na podstawie danych zastanych: sprawozdania MPiPS-03 i danych Wydziału Polityki Społecznej za 2016 rok oraz analizy badań własnych.

Jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz ankiety opracowany na potrzeby monitoringu programu. Adresatami ankiety byli dyrektorzy i kierownicy ośrodków pomocy społecznej (ops), powiatowych centrów pomocy rodzinie (pcpr) oraz prezesi wiodących organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.

Kwestionariusze ankiet zostały skonstruowane adekwatnie do rodzaju zadań realizowanych przez jednostki pomocy społecznej i organizacje pozarządowe. Obejmowały one zbiór pytań dostosowanych do zakresu ich działania. Zawarto w nich pytania pozwalające określić skalę problemów osób z zaburzeniami psychicznymi korzystających z pomocy oraz rodzaj udzielanego im wsparcia.

Ankiety do ops i pcpr wysłano drogą pocztową w sierpniu 2017 r., natomiast do organizacji pozarządowych ankieta została przesłana drogą elektroniczną we wrześniu 2017 roku. Wysłano ogółem 268 ankiet do: 209 ośrodków pomocy społecznej, 4 miejskich ośrodków pomocy rodzinie/miejskich ośrodków pomocy społecznej, 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz 35 organizacji pozarządowych. Należy dodać, że do miejskich ośrodków pomocy rodzinie/miejskich ośrodków pomocy społecznej przesłano po 2 ankiety dotyczące realizacji zadań gminy i powiatu. Ostatecznie, w monitoringu wzięło udział 221 instytucji, w tym: 190 ośrodków pomocy społecznej, 4 miejskie ośrodki pomocy rodzinie/miejskie ośrodki pomocy społecznej, 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz 7 organizacji pozarządowych.

Wykres nr 1. Poziom zwrotu ankiet monitorujących

Źródło: Opracowanie własne

Należy zaznaczyć, że dużą trudność w realizacji monitoringu sprawił fakt, iż nie wszystkie ankietyowane jednostki odesłały ankiety i przedstawiły kompletne informacje.

II. Infrastruktura socjalna i pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi w świetle danych sprawozdania MPiPS-03

Liczba **Domów Pomocy Społecznej (dps)** dla osób z zaburzeniami psychicznymi od kilku lat pozostaje na tym samym poziomie.

Na terenie województwa lubelskiego w roku 2016 funkcjonowało ogółem 26 domów pomocy społecznej przeznaczonych dla: osób psychicznie przewlekle chorych (8), dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (6) oraz dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie (1). Należy dodać, że 11 placówek stanowią domy łączonego typu:

1. dla osób przewlekle psychicznie chorych i dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie (1),
2. dla dorosłych, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie (4),
3. dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie i osób przewlekle psychicznie chorych (1),
4. dla osób w podeszłym wieku, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie/przewlekle psychicznie chorych, osób przewlekle somatycznie chorych (5),

Tabela nr 1. Liczba domów pomocy społecznej dla osób psychicznie przewlekle chorych oraz dorosłych, młodzieży i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie.

Powiat	liczba DPS	liczba miejsc statutowych	liczba wolnych miejsc	liczba oczekujących na umieszczenie
białski	3	383	1	1
biłgorajski	1	195	6	1
chełmski	3	306	19	0
janowski	1	180	4	16
krasnostawski	3	465	8	0
kraśnicki	1	65	7	0
lubartowski	1	100	7	0
lubelski	2	255	26	0
łukowski	2	141	2	1
parczewski	1	92	0	0
rycki	0	0	0	0
świdnicki	3	253	7	1
tomaszowski	0	0	0	0
włodawski	0	0	0	0
zamojski	3	195	2	2
m. Biała Podlaska	0	0	0	0
m. Chełm	0	0	0	0
m. Lublin	1*	19	b/d	b/d
m. Zamość	1	52	0	0
ogółem	26	2701	89	22

*Filia DPS im. Matki Teresy z Kalkuty Filia nr 1 dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie /stan na dz. 30.09.2017 r./

W 2016 roku w regionie działało 55 **środowiskowych domów samopomocy** (śds) dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 30 o zasięgu lokalnym i 25 o zasięgu ponadgminnym. W porównaniu do roku 2015 liczba śds-ów zwiększyła się o 2 jednostki. W omawianym roku 27 środowiskowych domów o zasięgu lokalnym było prowadzonych przez gminę, zaś 3 przez inny podmiot. W przypadku placówek o zasięgu ponadgminnym 14 prowadził powiat, 11 inny podmiot.

W 2016 r. środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi dysponowały 2062 miejscami, natomiast liczba osób korzystających z ich wsparcia wynosiła 2 371 i wzrosła w porównaniu do roku 2015 o 72 osoby. Zgodnie z danymi z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2016 rok roczny koszt prowadzenia tych jednostek wyniósł łącznie 30 303 205,00 zł a zatrudnionych było 649 osób.

Tabela nr 2. Liczba środowiskowych domów samopomocy i powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2016 roku

Powiat	o zasięgu lokalnym			o zasięgu ponad gminnym		
	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających
białski	4	88	89	1	25	32
biłgorajski	3	86	91	0	0	0
chełmski	4	122	128	0	0	0
hrubieszowski	2	75	85	0	0	0
janowski	0	0	0	1	32	36
krasnostawski	1	50	55	0	0	0
kraśnicki	1	47	50	1	55	56
lubartowski	1	25	32	1	60	63
lubelski	1	60	61	2	68	86
łęczyński	2	91	110	0	0	0
łukowski	1	20	23	1	40	47
opolski	1	27	33	1	50	58
parczewski	1	35	35	0	0	0
puławski	2	123	142	1	35	38
radzyński	1	40	50	0	0	0
rycki	0	0	0	1	22	24
świdnicki	1	24	23	1	30	37
tomaszowski	1	28	28	1	20	24
włodawski	0	0	0	1	50	63
zamojski	1	25	31	2	55	58
m. Biała Podlaska	1	45	51	0	0	0
m. Chełm	1	45	52	0	0	0
m. Lublin	0	0	0	9	434	544
m. Zamość	0	0	0	1	30	36
Ogółem	30	1056	1 169	25	1006	1202

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie /stan na dz. 09.10.2017 r./ oraz na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za 2016 rok

Zgodnie z informacjami zawartymi w sprawozdaniu MPiPS-03 w 2016 roku osoby z zaburzeniami psychicznymi mogły skorzystać ze wsparcia 5 **Klubów Samopomocy**. Kluby

Załącznik do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 4 grudnia 2017 r.

funkcjonowały jedynie na terenie 2 powiatów: 4 na terenie M. Lublin i 1 na terenie powiatu świdnickiego. W przypadku 3 Klubów organem założycielskim i prowadzącym był powiat, zaś 2 Kluby były prowadzone przez inny podmiot. Ogółem w 2016 roku dysponowały one 70 miejscami. Ze wsparcia Klubów Samopomocy skorzystało łącznie 523 osoby.

W regionie w 2016 roku funkcjonowały 3 **mieszkania chronione** dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego. Dysponowały łącznie 55 miejscami. W roku 2016 w mieszkaniach chronionych przebywały ogółem 54 osoby.

W omawianym okresie osoby z zaburzeniami psychicznymi mogły skorzystać ze wsparcia udzielanego w ramach działalności 14 Ośrodków Interwencji Kryzysowej (oik): 3 placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe, natomiast 11 przez jednostki samorządu terytorialnego. Objęły one pomocą ogółem 3 525 osób. Nie można wskazać natomiast liczby osób z zaburzeniami psychicznymi korzystających ze wsparcia OIK, gdyż sprawozdanie MPiPS-03 oraz dane z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej nie wyszczególniają tej kategorii klientów. Zauważyć tu można tendencję spadkową - w roku 2015 liczba korzystających wyniosła 3 836, natomiast prognozuje się, że w 2017r. z pomocy skorzysta 1 847osób.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminy należy organizacja i świadczenie **specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi** w miejscu zamieszkania. W roku 2016 z tej formy pomocy skorzystały 953 osoby z 918 rodzin. Przyznano 378 852 świadczeń (1 świadczenie = 1 godzina usług). Ogółem na usługi dla osób zaburzeniami psychicznymi gminy wydały kwotę 6 745 986 zł. Należy dodać, że od kilku lat można obserwować wzrost liczby osób korzystających z usług. W odniesieniu do roku 2015 liczba korzystających wzrosła o 11 osób.

Sprawozdanie MPiPS-03 obejmuje jedynie dane statystyczne dotyczące świadczeń pomocy społecznej, jednakże w infrastrukturze społecznej skierowanej do osób z zaburzeniami psychicznymi należy uwzględnić warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej. Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wobec osób z zaburzeniami psychicznymi i chorujących psychicznie prowadzone są działania aktywizujące mające na celu rehabilitację zawodową i społeczną. Do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zalicza się uczestnictwo tych osób w warsztatach terapii zajęciowej oraz zakładach aktywności zawodowej.

Zgodnie z Informacją dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2016 funkcjonowało **59 warsztatów terapii zajęciowej (wtz)** (w tym 23 prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i 36 przez organizacje pozarządowe), które dysponowały 1 981 miejscami¹. Kadre wtz stanowiło 1 099 osób. Na działalność warsztatów wydatkowano kwotę 49 127 153 zł. W zajęciach w wtz uczestniczyło ogółem 2 841 osób z upośledzeniem umysłowym i chorujących psychicznie.

¹ Na podstawie Informacji dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2016.

Załącznik do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 4 grudnia 2017 r.

Zarówno liczba warsztatów terapii zajęciowej, liczba uczestników oraz roczne koszty funkcjonowania tych placówek utrzymują się na zbliżonym poziomie na przestrzeni ostatnich lat.

W 2016 roku na terenie województwa lubelskiego działało **7 zakładów aktywności zawodowej**. Zakłady te zatrudniały 237 osób niepełnosprawnych, w tym 174 osób z zaburzeniami psychicznymi². Roczny koszt prowadzenia i utrzymania zakładów aktywności zawodowej w 2016 roku wyniósł 14 967 101 zł³. Przewidywane koszty funkcjonowania ZAZ w 2017 roku określone zostały na kwotę 13 865 388 zł.

W chwili obecnej funkcjonują 3 zakłady aktywności zawodowej prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego:

1. Zakład Aktywności Zawodowej w Stoczku Łukowskim,
2. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej,
3. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim

oraz 4 prowadzone przez inny podmiot:

1. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną koło w Tomaszowie Lubelskim, Zakład Aktywności Zawodowej w Przeorsku,
2. Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia" w Lublinie Zakład Aktywności Zawodowej w Lublinie,
3. Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach, Zakład Aktywności Zawodowej w Puławach,
4. Stowarzyszenie Centrum Przedsiębiorczości, Integracji i Edukacji w Łukowie, Zakład Aktywności Zawodowej w Łukowie.

III. Pomoc świadczona osobom z zaburzeniami psychicznymi przez ośrodki pomocy społecznej

Pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest świadczona przez ośrodki pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych gminie na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1769 z późn. zm.) oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 r. (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 882).

Badane ośrodki wskazały, że w roku 2016 objęto wsparciem 6 537 osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 3 752 tj. prawie 60% to osoby chorujące psychicznie. W porównaniu do roku ubiegłego liczba osób z zaburzeniami psychicznymi korzystająca ze wsparcia wzrosła o 322 osoby (2015 r. - 6 215 osób) natomiast liczba osób chorujących psychicznie wzrosła o 78 osób (2015 r. - 3 674 osób). Z uwagi na fakt, iż zwrot ankiet jest na poziomie 91%, rzeczywista liczba klientów z zaburzeniami psychicznymi korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest nieco wyższa. Ta sama sytuacja dotyczy innych danych przedstawionych w niniejszym rozdziale – rzeczywista skala i koszt udzielonej pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w ośrodkach pomocy społecznej na terenie Lubelszczyzny jest wyższa.

W analizowanym roku dominującą formą pomocy świadczoną przez ankietowane ośrodki pomocy społecznej była praca socjalna⁴ – tą formą pomocy objęto 80% klientów. Ze świadczeń

² Na podstawie danych Oddziału Rehabilitacji Społeczno – Zawodowej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, dotyczy zatrudnienia wszystkich osób niepełnosprawnych bez względu na źródło finansowania.

³ Roczny koszt prowadzenia i utrzymania zaz zawiera wszystkie źródła finansowania Zakładów/Dane z OZPS za 2016 r.

⁴ Art. 45 ustawy o pomocy społecznej – Praca socjalna (świadczenie niepieniężne) świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Praca socjalna prowadzona jest: z osobami i rodzinami w celu
Załącznik do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 4 grudnia 2017 r.

finansowych, które były drugą dominującą formą pomocy przyznawanej osobom z zaburzeniami skorzystało 54% klientów tej kategorii. Z tego rodzaju pomocy korzystała również co druga osoba chorująca psychicznie (55%). Zdecydowanie najmniej osób – 1,2% zostało umieszczonych w mieszkaniach chronionych – co niewątpliwie wynika z faktu, iż liczba i rozmieszczenie terytorialne mieszkań chronionych na terenie województwa są nieadekwatne do potrzeb w tym zakresie (funkcjonują na terenie 3 gmin).

Tabela nr 3. Pomoc udzielona przez ośrodki pomocy społecznej osobom z zaburzeniami psychicznymi

Formy pomocy	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi		W tym chorujących psychicznie		Koszt (w zł)
	Liczba	Odsetek (w %)	Liczba	Odsetek (w %)	
pomoc finansowa	3 543	54	2 056	55	12 488 728,51
usługi opiekuńcze	909	14	519	12	8 246 303,28
pomoc rzeczowa	779	12	412	11	488 448,15
pomoc formie pracy socjalnej	5 191	80	2 331	62	x
inne*	493	8	292	8	1 593 560,94
skierowanie do SDŚ/OW	1 355	21	724	19	12 115 819,69
skierowanie do DPS	534	8	357	10	12 338 756,60
mieszkanie chronione	82	1,26	68	2	2 516 514,20
Ogółem	12 886	100**	6 759	100**	49 788 131,37

* m.in. pomoc w formie: opłacanie składek zdrowotnych, schronienie, poradnictwo specjalistyczne, żywność; zasiłek stały, asystent rodziny** nie sumuje się do 100 ponieważ 1 osoba mogła skorzystać, z więcej niż 1 formy pomocy

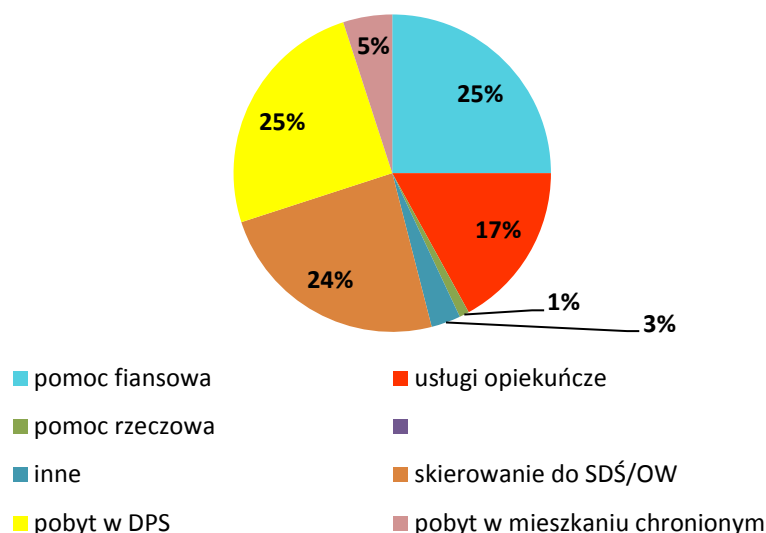
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ops przedstawionych w ankietach monitorujących

Analizując wydatki ośrodków pomocy społecznej na wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi, widoczne jest, że najwięcej środków finansowych przeznaczono w 2016 r. na pomoc finansową – 25%, jak również opłacenie kosztów pobytu w domach pomocy społecznej – 25% i środowiskowych domach samopomocy – 24%.

rozwinęcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej; ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Załącznik do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 4 grudnia 2017 r.

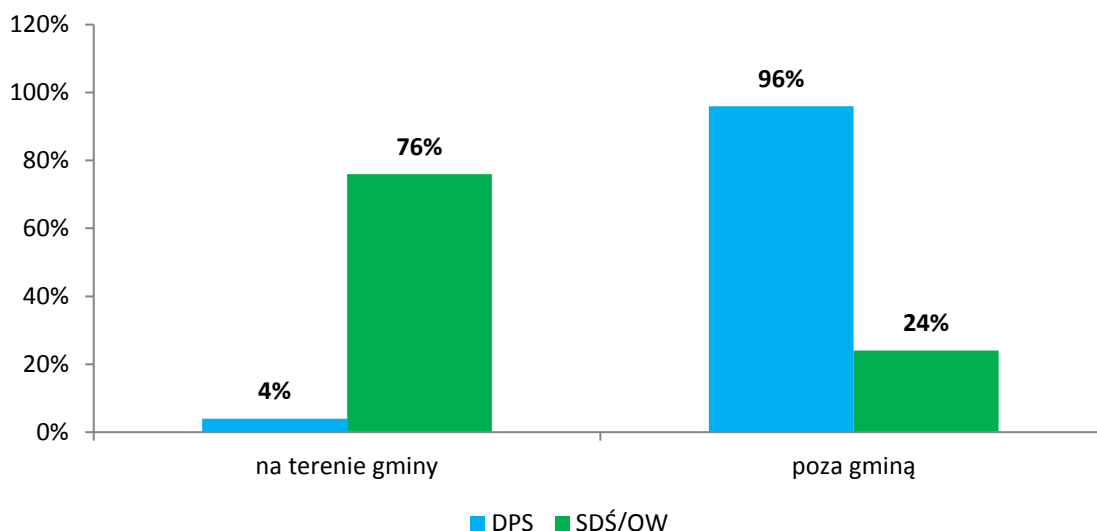
Wykres nr 2. Procentowy udział środków finansowych wydatkowanych przez ops-y w 2016 roku na pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ops przedstawionych w ankietach monitorujących

Ośrodki, które odpowiedziały na kwestionariusz ankiety wskazały, że mieszkańcy gminy są kierowani przede wszystkim do domów pomocy społecznej usytuowanych na terenie innej gminy. Natomiast, w przypadku środowiskowych domów samopomocy w większości kierowani są do placówek usytuowanych na terenie gmin.

Wykres nr 3. Pobyt osób w placówkach na terenie gminy i poza gminą

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ops przedstawionych w ankietach monitorujących

Gminny Program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej był realizowany jedynie w 5 gminach w 2016 r. Niewiele więcej – 18 gmin (ok. 9%) prowadziło monitoring działań podejmowanych w zakresie stosowanych form wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

IV. Pomoc świadczona osobom z zaburzeniami psychicznymi przez powiatowe centra pomocy rodzinie

Pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi w powiatach świadczona jest przez powiatowe centra pomocy rodzinie (pcpr) w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1769 z późn. zm.), oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 z późn. zm.). W roku 2016 wsparciem powiatowych centrów pomocy rodzinie objęto ogółem 6 019 osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 54% (3 221 osób) stanowiły osoby chorujące psychicznie. Niektóre osoby korzystały z kilku form wsparcia.

Największy odsetek osób korzystał ze wsparcia w formie pobytu w domach pomocy społecznej – ponad 40%. Drugą dominującą formą wsparcia było uczestnictwo w zajęciach warsztatów terapii zajęciowej – 31% ogółu osób z zaburzeniami psychicznymi. Stosunkowo niewiele osób – 453, tj. ok. 8% korzystało ze wsparcia w formie dofinansowania do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych. Najmniej osób korzystało z usług poradnictwa zawodowego oraz innych form wsparcia np. poradnictwa psychologicznego i rodzinnego, uczestnictwa w programie „Aktywny samorząd”.

Tabela nr 4. Pomoc udzielana przez pcpr osobom z zaburzeniami psychicznymi

Formy pomocy	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi	W tym chorujących psychicznie	Koszt (w zł)
--------------	---	-------------------------------	--------------

Załącznik do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 4 grudnia 2017 r.

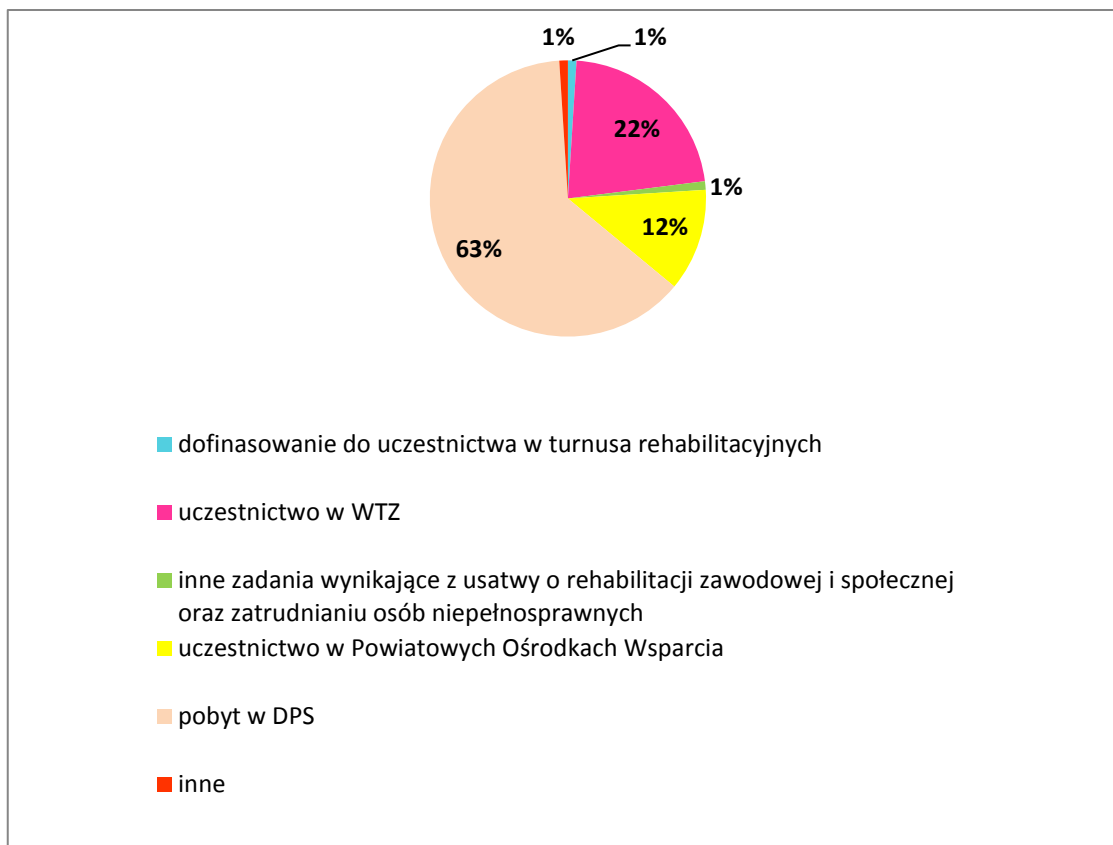
	Liczba	Liczba	
dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych*	453	168	644 203,98
uczestnictwo w Warsztatach Terapii Zajęciowej*	1 848	543	26 673 342,96
Inne zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej, społecznej zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*	1 319	700	946 344,19
uczestnictwo w zajęciach Powiatowych Ośrodkach Wsparcia	1 628	1 123	14 185 420,36
pobyt w Domach Pomocy Społecznej	2 517	1 072	73 827 047,07
doradztwo zawodowe	58	45	x
inne**	31	18	54 802
Ogółem	7 854***	3 669	116 331 160,56

*pomoc udzielana w ramach środków PFRON ; **m. in. pomoc w formie: poradnictwa, finansowa na kontynuowanie nauki;*** 1 osoba mogła skorzystać, z więcej niż 1 formy pomocy w związku z tym liczba ta jest wyższa niż faktyczna liczba osób z zaburzeniami psychicznymi którym udzielono wsparcia (6 019).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pcp-r przedstawionych w ankietach monitorujących.

Koszt pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2016 roku przedstawiony przez powiatowe centra pomocy rodzinie wyniósł łącznie 116 331 160,56 zł. Największe koszty przeznaczone były na pokrycie pobytu w domach pomocy społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi (63 % wszystkich kosztów). Na drugim miejscu pod względem wydatków jest pomoc finansowana ze środków PFRON (m.in. dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, WTZ) – łącznie 23%.

Wykres nr 4. Procentowy udział środków finansowych wydatkowanych w 2016 roku przez pcp-r-y na pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pcprr przedstawionych w ankietach monitorujących

Na terenie powiatów województwa lubelskiego w 2016 roku funkcjonowało 14 ośrodków interwencji kryzysowej. Ze wsparcia oik korzystały osoby z zaburzeniami psychicznymi, przy czym 11 placówek prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, zaś 3 przez inny podmiot. Z przedstawionych w ankiecie danych wynika, że w ramach interwencji kryzysowej pomocą objęto łącznie 3 356 osób w tym 605 osób z zaburzeniami psychicznymi. Jednak rzeczywista liczba osób z zaburzeniami psychicznymi korzystających ze wsparcia OIK mogła być wyższa, gdyż nie wszystkie ankietowane jednostki podawały dane w tym zakresie.

Powiatowy Program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej w 2016 roku posiadały 4 powiaty, a 2 wskazały, że są w trakcie opracowywania programu. Natomiast monitoring działań podejmowanych w zakresie stosowanych form wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadziło 7 powiatów.

V. Pomoc świadczona osobom z zaburzeniami psychicznymi przez organizacje pozarządowe

W roku 2016 ze wsparcia ankietowanych organizacji pozarządowych skorzystało 625 osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 247 (40%) osób chorujących psychicznie.

W analizowanym okresie zdecydowanie najczęściej świadczoną pomocą w badanych organizacjach było wsparcie psychologiczne. Z porad psychologa skorzystało 1 261 osób, w tym 876 to osoby chorujące psychicznie. Drugą dominującą formą pomocy udzieloną przez organizacje były zajęcia w klubie samopomocy, z której skorzystało 376 osób z zaburzeniami psychicznymi w tym 349 osób chorujących psychicznie.

Ponadto, organizacje wskazały, że w ramach ich działalności udzielono wsparcia w formie:

1. usług opiekuńczych – 80 osób z zaburzeniami psychicznymi - chorujących psychicznie;
2. pomocy rzeczowej – 84 osoby z zaburzeniami psychicznymi ogółem, w tym 37 chorujących psychicznie;
3. pomocy finansowej - 34 osoby z zaburzeniami psychicznymi ogółem, w tym 27 chorujących psychicznie;
4. pomocy lekarza psychiatry – 194 osób z zaburzeniami psychicznymi ogółem, w tym 172 chorujących psychicznie;
5. zajęć w ośrodku wsparcia – 179 osoby z zaburzeniami psychicznymi ogółem, w tym 137 chorujące psychicznie;
6. pobytu w mieszkaniu chronionym – 40 osób z zaburzeniami psychicznymi ogółem, w tym 37 chorujących psychicznie;
7. uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej – 172 osób z zaburzeniami psychicznymi ogółem, w tym 77 chorujących psychicznie;
8. zatrudnienia w zakładach aktywności zawodowej - 127 osób z zaburzeniami psychicznymi ogółem, w tym 69 chorujące psychicznie;
9. innych form, np. pomoc lekarza rehabilitacji, trening umiejętności życiowych, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka - 175 osoby z zaburzeniami psychicznymi ogółem, w tym 156 chorujących psychicznie;

Wśród badanych organizacji 2 prowadziły mieszkania chronione:

- Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia” w Lublinie. Dysponuje ono 16 mieszkaniami . W 2016 roku przebywało w nich ogółem 29 osób.
- Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach. Dysponuje ono 10 mieszkaniami. W 2016 roku przebywało w nich ogółem 11 osób.

VI. Realizacja Wojewódzkiego Programu poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie w 2016 r.

Załącznik do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 4 grudnia 2017 r.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie realizował działania zmierzające do poprawy jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy bytowej oraz wsparcia w środowisku określone w Programie.

W ramach realizacji powyższego zadania dofinansowano projekty organizacji pozarządowych mające na celu wspieranie działań na rzecz rozwoju sieci oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2016 r. dofinansowano 6 projektów dla 6 organizacji pozarządowych na kwotę 47 900,00 zł.

Ponadto zlecono organizacjom pozarządowym zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych wynikające z Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom i organizacjom pozarządowym (Dz. U. z 2008 r. Nr 29, poz. 172).

W ramach realizacji powyższego zadania podpisano 94 umowy na kwotę 2 060 226,20 zł. Dofinansowano 30 organizacji pozarządowych. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi objęta działaniami w ramach udzielonego wsparcia finansowego wynosiła 6 518 osób.

Zlecanie powyższych zadań odbywa się poprzez ogłaszanie otwartych konkursów ofert na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1817, z późn. zm.).

Ze środków PFRON w 2016 r. dofinansowano 4 inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, na kwotę 751 398, 00 zł. Z obiektów objętych dofinansowaniem korzystało 398 osób. Wsparcie odbywało się w trybie wynikającym z Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 6 sierpnia 2004 r. w sprawie określenia zadań samorządu województwa, które mogą być dofinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 187 poz. 1940, z późn. zm.).

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie realizuje zadanie wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych poprzez dofinansowywanie działalności Zakładów Aktywności Zawodowej z terenu województwa lubelskiego. Poniżej przedstawiono tabelę wskazującą wysokość środków przekazanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie dla zakładów aktywności zawodowej w poszczególnych latach .

Tabela 5. Zakłady Aktywności Zawodowej

			Liczba osób z zaburzeniami		Koszty
--	--	--	-----------------------------------	--	---------------

Załącznik do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 4 grudnia 2017 r.

Lp.	Rok	Liczba ZAZ	psychicznymi zatrudnionych w ZAZ	Koszty PFRON	Województwa Lubelskiego
1.	2012	5	119	2 201 500,00 zł	244 611,00 zł
2.	2013	5	122	2 257 000,00 zł	250 778,00 zł
3.	2014	6	155	2 867 500,00 zł	318 611,00 zł
4.	2015	7	178	3 126 500,00 zł	273 389,00 zł
5.	2016	7	174	3 071 000,00 zł	341 222,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS w Lublinie

VII. Podsumowanie i wnioski

Samorządy gminne i powiatowe realizowały działania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie systemu pomocy i oparcia społecznego na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej i ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Wyżej wymienione działania były realizowane we współpracy z innymi podmiotami, przede wszystkim z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz środowiska osób z zaburzeniami psychicznymi.

Na podstawie informacji uzyskanych w wyniku analizy danych sprawozdawczych (sprawozdanie MPiPS) i ankiet monitorujących można stwierdzić:

1. Infrastruktura społeczna dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest niewystarczająca w odniesieniu do potrzeb w tym zakresie. W szczególności konieczne jest:
 - a) zwiększenie liczby i usytuowania terytorialnego mieszkań chronionych (mieszkania powinny funkcjonować w każdym powiecie województwa);
 - b) zwiększenie liczby ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
 - c) zwiększenie liczby Klubów Samopomocy;
 - d) zwiększenie liczby zakładów aktywności zawodowej
2. Na terenie województwa funkcjonuje 14 ośrodków interwencji kryzysowej, ze wsparcia których mogą korzystać osoby z zaburzeniami psychicznymi. Wskazane jest żeby w każdym powiecie województwa, w którym nie funkcjonuje tego typu placówka, został utworzony Ośrodek Interwencji Kryzysowej oferujący poradnictwo i pomoc w stanach kryzysu zagrażającego zdrowiu psychicznemu.
3. Zaledwie 5 gmin i 6 powiatów w 2016 roku posiadało lokalny Program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej. Monitoring działań prowadziło 18 gmin oraz 7 powiatów. Wskazane jest opracowanie Programu przez gminy i powiaty, które nie posiadają ww. dokumentu.
4. W roku 2016 ze wsparcia badanych ośrodków pomocy społecznej skorzystało ogółem 6 537 osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 3 752 tj. prawie 60% chorujących psychicznie. Dominującą formą pomocy była praca socjalna – skorzystało z niej 80% klientów z zaburzeniami psychicznymi. Zdecydowanie najmniej osób – 1,2% zostało umieszczonych w mieszkaniach chronionych – co niewątpliwie wynika z faktu, iż liczba i rozmieszczenie terytorialne mieszkań chronionych na terenie województwa są nieadekwatne do potrzeb w tym zakresie.

Ponadto, osoby z zaburzeniami psychicznymi korzystały z pomocy: finansowej i rzeczowej, usług opiekuńczych, a także byli uczestnikami środowiskowych domów samopomocy oraz klubów samopomocy. Na realizację różnych form pomocy ankietowane ośrodki wydały łącznie 22 817 040,63 zł.
5. Z pomocy powiatowych centrów pomocy rodzinie w roku 2016 skorzystało ogółem 6 019 osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 3 221 (54%) chorujących psychicznie. Na realizację różnych form pomocy dla osób z zaburzeniami PCPR-y wydały łącznie 116 331 160,56 zł. Najwięcej środków finansowych przeznaczono na opłacenie pobytu w domach pomocy społecznej (63 % wszystkich kosztów) oraz pomoc w ramach środków PFRON (m. in. dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, WTZ) – łącznie 23%.
6. Wsparciem badanych organizacji pozarządowych w 2016 roku objęto łącznie 625 osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym 247 (40%) osób chorujących psychicznie. Podopieczni organizacji przede wszystkim korzystali ze wsparcia psychologicznego

Załącznik do uchwały Nr CCXXXIV/4595/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 4 grudnia 2017 r.

(1 261 osób), zajęć w klubach samopomocy (376 osób) i ośrodkach wsparcia (179 osób) oraz porad lekarza psychiatry (194 osoby).

Spis Tabel

Tabela nr 1. Liczba domów pomocy społecznej dla osób psychicznie przewlekle chorych oraz dorosłych, młodzieży i dzieci niepełnosprawnych intelektualnie.....	s.5
Tabela nr 2. Liczba środowiskowych domów samopomocy i powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.....	s.6
Tabela nr 3. Pomoc udzielana przez ops osobom z zaburzeniami psychicznymi.....	s. 9
Tabela nr 4. Pomoc udzielana przez pcpr osobom z zaburzeniami psychicznymi.....	s.11
Tabela nr 5. Zakłady Aktywności Zawodowej.....	s.15

Spis Wykresów

Wykres nr 1. Poziom zwrotów ankiet monitorujących.....	s. 4
Wykres nr 2. Procentowy udział środków finansowych wydatkowanych przez ops-y w 2015 roku na pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi	s. 10
Wykres nr 3. Pobyt osób w placówkach na terenie gminy i poza gminą.....	s. 10
Wykres nr 4. Procentowy udział środków finansowych wydatkowanych przez pcpr-y w 2015 roku na pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi	s. 12